

ปัญหาคนไร้สัญชาติกับการได้มา ซึ่งสัญชาติไทย

บทนำ

หากจะได้มีการกล่าวถึงคำว่า “คนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ” นั้น ย่อมหมายถึง บุคคลที่ไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นคนชาติจากรัฐใดภายใต้บทบัญญัติกฎหมายของรัฐนั้น หรือกล่าวสั้น ๆ คือ บุคคลที่ไม่มีประเทศใดยอมรับว่าเป็นคนชาติของประเทศนั้น โดยสถานะของการไร้รัฐไร้สัญชาติ สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งคนที่เดินทางเข้ามาในประเทศ และคนที่เกิดในประเทศ เช่น กรณีของชนกลุ่มน้อยที่มีบุตรเกิดในประเทศไทย ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองจะถือว่าคนเหล่านี้มีสถานะเป็นคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ไม่มีสิทธิได้รับการดูแลจากรัฐตามไปด้วย

ปัจจุบันประเทศไทยมีกลุ่ม “คนไร้สัญชาติ” อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มีทั้งกลุ่มคนไร้สัญชาติที่มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทย และกลุ่มคนไร้สัญชาติที่ไม่มีสิทธิอาศัยในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่จะเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดนของประเทศ ดังนั้น จึงไม่แปลกอะไรที่คนไร้รัฐไร้สัญชาติจะเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตามชายขอบของสังคมที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ เช่น การรักษาพยาบาล การมีงานทำ หรือการประกันทางสังคมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติถูกทอดทิ้งจากสังคม และถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง และบางครั้งอาจสร้างปัญหาให้แก่สังคมได้ แต่ในบางครั้งคนไร้รัฐไร้สัญชาติเหล่านี้ก็ได้ทำคุณงามความดีและสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติได้ เช่น กรณี ด.ช. หม่อง ทองดี ที่เคยสร้างชื่อเสียงให้ประเทศไทยในการเป็นตัวแทนเข้าร่วมการแข่งขันเครื่องบินกระดาษที่ประเทศญี่ปุ่น ภาครัฐจึงต้องเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทยตามหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบและเข้าใจถึงสภาพปัญหาของคนไร้สัญชาติและการได้มาซึ่งสัญชาติไทยว่ามีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเช่นไร คอลัมน์ “สารพันปัญหากฎหมาย” ฉบับนี้จึงขอนำเสนอเรื่อง “ปัญหาคนไร้สัญชาติกับการได้มาซึ่งสัญชาติไทย” ดังนี้

๑. สภาพปัญหาและความเป็นมาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย

ปัจจุบันจะพบว่าทั่วโลกมีบุคคลที่ต้องตกอยู่ในภาวะคนไร้สัญชาติอยู่เป็นจำนวนมาก และเมื่อบุคคลเหล่านั้นตกอยู่ในภาวะดังกล่าวแล้ว ผลที่ตามมาคือไม่มีรัฐใดที่จะให้ความคุ้มครองดูแล และในบางกรณีอาจหมายถึงไม่มีที่พักอาศัยอีกด้วย จึงทำให้บุคคลที่ตกอยู่ในภาวะไร้สัญชาติเช่นนั้น เกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิต เพราะตกอยู่ในสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย สำหรับประเทศไทยก็มีกลุ่มคนที่ต้องตกอยู่ในภาวะไร้สัญชาติเช่นเดียวกัน และปัจจุบันทางราชการได้มีความพยายามที่จะดำเนินการแก้ปัญหาคนไร้สัญชาติดังกล่าวเพราะถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ

เป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยนั้น มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งทางบกและทางน้ำเป็นระยะทางหลายพันกิโลเมตร และมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในแถบภูมิภาคเดียวกัน จึงทำให้เกิดการอพยพเคลื่อนย้ายประชากรข้ามชาติในลักษณะต่าง ๆ ได้ง่าย ทั้งการหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การอพยพหนีภัยจากการสู้รบ หรือสงคราม หรือความอดอยากยากจนจากประเทศต้นทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก บางกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาอยู่อาศัยเป็นเวลานานหลายสิบปี เช่น เวียดนามอพยพ ลาวอพยพ เขมรอพยพ จีนฮ่ออพยพ ไทยลื้อ ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า เป็นต้น บางกลุ่มเป็นคนเชื้อสายเดียวกันหรือเป็นญาติพี่น้องกับคนที่อยู่ในประเทศไทยมานานโดยเฉพาะตามแนวชายแดน ที่มีการเดินทางไปมาหาสู่กันและตั้งถิ่นฐานภายหลังมีการกำหนดอาณาเขตของประเทศ เช่น ชาวเขาบุคคลบนพื้นที่สูงเชื้อสายมอญ หรือไทยใหญ่ เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยอยู่ในสถานะของคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย และเมื่อไม่อาจกลับประเทศต้นทางได้จึงตกเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

ขณะเดียวกันหลักการในการให้สัญชาติของประเทศไทยซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายอยู่บ่อยครั้งอันเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหา “คนไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทย” กล่าวคือ หลักการสากลของการได้สัญชาติโดยการเกิดตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้น การได้สัญชาติโดยการเกิดจะมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ

(๑) การได้สัญชาติตามหลักการสืบสายโลหิตจากบิดามารดา กล่าวคือ บิดามารดามีสัญชาติอะไร บุตรก็ย่อมได้สัญชาตินั้น และ

(๒) การได้สัญชาติโดยหลักดินแดนที่เป็นถิ่นกำเนิด กล่าวคือ ผู้ใดเกิดในดินแดนของประเทศใดย่อมจะได้สัญชาติของประเทศนั้น

ซึ่งประเทศไทยของเราได้ใช้หลักการได้สัญชาติดังกล่าวมาโดยตลอด แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เมื่อประเทศไทยเริ่มมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ มีการขยายสิทธิการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์เข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัฐบาลในขณะนั้นได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดน โดยกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า บุคคลที่จะได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนได้นั้น บิดามารดาต้องไม่ใช่คนต่างด้าวที่เข้าเมืองชั่วคราวหรือคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย ทำให้คนที่เกิดในประเทศไทยโดยมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวไม่ได้สัญชาติไทยเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวยังกำหนดให้มีผลย้อนหลังทำให้คนที่เคยได้สัญชาติไทยไปแล้วตามหลักดินแดนทั่วไปนั้น ต้องถูกถอนสัญชาติไทยถ้ามีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวที่เข้าเมืองชั่วคราวหรือเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วย^๑

ต่อมาแม้ว่าได้มีการยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ตามผลของการแก้ไขพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่หลักการของการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน ก็ยังคงเป็นการให้สัญชาติไทยอย่างมีเงื่อนไขอยู่เช่นเดิม กล่าวคือ ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยจะไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดถ้ามีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวที่เข้าเมืองชั่วคราวหรือเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเงื่อนไขตามหลักการของการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนดังกล่าวยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งการจะให้สัญชาติไทยกับบุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยนั้น ก็ยังเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และจะให้ได้เฉพาะบุคคลที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากฎหมายสัญชาติของประเทศไทยก็เป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลที่เกิดในประเทศไทยกลายเป็นคนไร้สัญชาติได้

^๑นายกฤษฎา บุญราช “สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาคคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย” สืบค้นจากเว็บไซต์ <http://www.nhrc.or.th/getattachment/News/Activity-News/news25600710-2 A2.pdf.aspx> เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

๒. หลักเกณฑ์การได้มาซึ่งสัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติ

สัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘

ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการได้สัญชาติไทยของบุคคลที่เกิดในประเทศไทย หรือบุคคลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยไว้ดังนี้

๒.๑ การได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

การได้สัญชาติไทยโดยการเกิด สามารถแยกได้เป็น ๒ กรณี คือ การได้สัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิต และการได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดน

การได้สัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิต หมายถึง การที่บุตรเกิดจากบิดามารดาที่มีสัญชาติใดก็ย่อมได้สัญชาตินั้น เช่น บุตรที่เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นคนไทย บุตรที่เกิดนั้นย่อมได้สัญชาติไทยตามบิดาหรือมารดาได้ด้วย

การได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดน เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการไร้สัญชาติในประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปจะไม่นำเรื่องสัญชาติของบิดาหรือมารดาเข้ามาพิจารณา ดังนั้น บุคคลใดที่ถือกำเนิดขึ้นมาบนแผ่นดินของรัฐใดก็จะได้รับสัญชาติของรัฐนั้น เว้นแต่จะมีกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้เป็นพิเศษ

ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดไว้ใน มาตรา ๗^๒ ว่า บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด คือ

(๑) ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย

(๒) ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลตามมาตรา ๗ ทวิ^๓

คำว่าบิดาตาม (๑) ให้ความหมายรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นบิดาของผู้เกิดตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แม้ผู้นั้นจะมีได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของผู้เกิด และมีได้จดทะเบียนรับรองผู้เกิดเป็นบุตรก็ตาม

ทั้งนี้ การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดนั้น มีข้อยกเว้นกำหนดไว้ใน มาตรา ๗ ทวิ ว่า ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดาตามกฎหมายหรือบิดาซึ่งมิได้มีการสมรสกับมารดาหรือมารดาของผู้นั้นเป็น

^๒มาตรา ๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕.

^๓มาตรา ๗ ทวิ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕.

(๑) ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

(๒) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ

(๓) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

แต่ในกรณีที่เห็นสมควร รัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเฉพาะราย หรือเป็นการทั่วไปให้บุคคลดังกล่าวได้สัญชาติไทยก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ คณะรัฐมนตรีกำหนด

สำหรับผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยซึ่งไม่ได้สัญชาติไทย จะอยู่ในราชอาณาจักรไทยในฐานะใด ภายใต้เงื่อนไขใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรและสิทธิมนุษยชนประกอบกัน และในระหว่างที่ยังไม่มีกฎกระทรวงดังกล่าว ให้ถือว่าผู้นั้นเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

นอกจากนี้ ในมาตรา ๘ ยังได้กำหนดข้อยกเว้นการได้สัญชาติไทย โดยการเกิดว่า ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้สัญชาติไทย ถ้าขณะที่เกิดบิดาหรือมารดาเป็น

(๑) หัวหน้าคณะผู้แทนทางทูตหรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางทูต

(๒) หัวหน้าคณะผู้แทนทางกงสุลหรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทน

ทางกงสุล

(๓) พนักงานหรือผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่างประเทศ

(๔) คนในครอบครัวซึ่งเป็นญาติอยู่ในความอุปการะหรือคนใช้

ซึ่งเดินทางจากต่างประเทศมาอยู่กับบุคคลใน (๑) (๒) หรือ (๓)

๒.๒ การได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิด

การได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิด แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ การได้สัญชาติไทยโดยการสมรส และการได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ โดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังนี้

การได้สัญชาติไทยโดยการสมรสของหญิงต่างด้าว ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการได้สัญชาติไทยโดยการสมรสของหญิงต่างด้าวไว้ในมาตรา ๘ ว่า หญิงซึ่งเป็นคนต่างด้าวและได้สมรสกับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทย ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ได้สัญชาติไทยให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี

ปัจจุบันหญิงต่างด้าวที่สมรสกับชายไทย ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทย ต้องยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยผู้มีอำนาจอนุญาตคือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยต้องรับฟังข้อเสนอแนะและความเห็นของคณะกรรมการกั่นกรองเกี่ยวกับสัญชาติประกอบการพิจารณาด้วย ทั้งนี้ การได้สัญชาติไทยโดยการสมรสนั้น แม้ภายหลังต่อมาจะขาดจากการสมรสหรือสามีแปลงสัญชาติไปถือสัญชาติประเทศอื่น หญิงนั้นยังคงถือสัญชาติไทยต่อไป เว้นแต่หญิงนั้นจะแสดงเจตนาสละสัญชาติไทยกลับไปถือสัญชาติเดิมก่อนสมรส หรือถูกถอนสัญชาติไทย

การได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการได้สัญชาติไทย โดยการแปลงสัญชาติ ไว้ในมาตรา ๑๐ ว่า คนต่างด้าวซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนดังต่อไปนี้ อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยได้

- (๑) บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมายไทย และกฎหมายที่บุคคลนั้นมีสัญชาติ
- (๒) มีความประพฤติดี
- (๓) มีอาชีพเป็นหลักฐาน
- (๔) มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่อง

มาจนถึงวันที่ยื่นคำขอแปลงสัญชาติเป็นไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี

- (๕) มีความรู้ภาษาไทยตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่กรณีตาม (๔) และ (๕) มิให้นำมาใช้บังคับ ถ้าปรากฏว่าผู้ขอแปลงสัญชาติเป็นไทย มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) ได้กระทำความดีความชอบเป็นพิเศษต่อประเทศไทย หรือได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ทางราชการซึ่งรัฐมนตรีเห็นสมควร
- (๒) เป็นบุตร ภริยา หรือสามีของผู้ซึ่งได้แปลงสัญชาติเป็นไทย หรือของผู้ได้กลับคืนสัญชาติไทย
- (๓) เป็นผู้ได้เคยมีสัญชาติไทยมาก่อน
- (๔) เป็นสามีของผู้มีสัญชาติไทย

๓. เงื่อนไขและวิธีการแปลงสัญชาติ

ผู้ที่ประสงค์จะขอแปลงสัญชาติเป็นสัญชาติไทย ต้องยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ถ้าผู้ประสงค์จะขอแปลงสัญชาติเป็นไทยมีบุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายไทย และบุตรนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่บุตรพร้อมกับตนได้ โดยบุตรนั้น

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๒/๑.

ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐ (๑) (๓) (๔) และ (๕) ทั้งนี้ การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทยนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

นอกจากนี้ บุคคลอื่นอาจขอแปลงสัญชาติเป็นสัญชาติไทยให้แก่บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้อนุบาลตามคำสั่งของศาลอาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่คนไร้ความสามารถซึ่งมีหลักฐานแสดงให้เชื่อได้ว่าเป็นผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐ (๓) และ (๕) และรัฐมนตรีจะยกเว้นให้ไม่ต้องปฏิบัติตามก็ได้

(๒) ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ของรัฐตามที่รัฐมนตรีกำหนด เมื่อได้รับความยินยอมของผู้เยาว์แล้ว อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่ผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์มานไม่น้อยกว่าสิบปี โดยให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐ (๑) และ (๓)

(๓) ผู้รับบุตรบุญธรรมซึ่งเป็นผู้มีสัญชาติไทยอาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่บุตรบุญธรรมที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะซึ่งได้จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีและมีหลักฐานแสดงให้เชื่อได้ว่าเป็นผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐ (๑) และ (๓)

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

๔. การเสียสัญชาติไทย

แม้พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ จะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการได้สัญชาติไทยให้แก่บุคคลที่อาศัยในประเทศไทยได้แล้ว กฎหมายฉบับดังกล่าวก็ได้กำหนดให้มีการเสียสัญชาติไทยของบุคคลดังกล่าวได้โดยการสละสัญชาติไทย การถอนสัญชาติ และการเสียสัญชาติไทยโดยผลของกฎหมาย ดังนี้

๔.๑ การสละสัญชาติไทย^๕

กฎหมายกำหนดว่า ชายหรือหญิงซึ่งมีสัญชาติไทยและได้สมรสกับคนต่างด้าวและอาจถือสัญชาติของภริยาหรือสามีได้ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของภริยาหรือสามี ถ้าประสงค์จะสละสัญชาติไทยให้แสดงความจำนงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

นอกจากนี้ ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งเกิดในขณะที่บิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวและได้สัญชาติของบิดาหรือมารดาด้วยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของบิดาหรือมารดา หรือผู้ซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ถ้ายังประสงค์จะถือสัญชาติอื่นอยู่ต่อไป ให้แสดงความจำนงสละสัญชาติไทยตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่มียุครบยี่สิบปีบริบูรณ์

^๕พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๑๓ - มาตรา ๑๕.

ในกรณีที่มีผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยและสัญชาติอื่นหรือผู้ซึ่งได้สัญชาติไทย โดยการแปลงสัญชาติ ถ้าประสงค์จะสละสัญชาติไทย ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้สละ สัญชาติไทย ให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

๔.๒ การถอนสัญชาติ^๖

ในกรณีหญิงซึ่งเป็นคนต่างด้าวและได้สัญชาติไทยโดยการสมรส อาจถูกถอนสัญชาติไทยได้ เมื่อปรากฏว่า

(๑) การสมรสนั้นได้เป็นไปโดยปกปิดข้อเท็จจริง หรือแสดงข้อความเท็จ อันเป็นสาระสำคัญ

(๒) กระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทบ กระเทือนต่อความมั่นคงหรือขัดต่อประโยชน์ของรัฐ หรือเป็นการเหยียดหยามประเทศชาติ

(๓) กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

การถอนสัญชาติไทยดังกล่าวให้เป็นอำนาจของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

นอกจากนี้ ผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยเพราะเกิดใน ราชอาณาจักรไทยโดยมีบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวอาจถูกถอนสัญชาติไทยได้ เมื่อปรากฏว่า

(๑) ไปอยู่ในต่างประเทศที่บิดาหรือมารดามีหรือเคยมีสัญชาติ เป็นเวลาติดต่อกันเกินห้าปีนับแต่วันที่บรรลุนิติภาวะ

(๒) มีหลักฐานแสดงว่าใช้สัญชาติของบิดาหรือมารดาหรือสัญชาติอื่น หรือฝักใฝ่อยู่ในสัญชาติของบิดาหรือมารดาหรือสัญชาติอื่น

(๓) กระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคง หรือขัดต่อประโยชน์ของรัฐหรือเป็นการเหยียดหยามประเทศชาติ

(๔) กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน

ทั้งนี้ การถอนสัญชาติไทยตาม (๑) หรือ (๒) ให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้สั่ง ส่วนการถอนสัญชาติไทยตาม (๓) หรือ (๔) เมื่อพนักงาน อัยการร้องขอ ให้ศาลเป็นผู้สั่ง

นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจถอนสัญชาติไทย แก่ผู้ซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ เมื่อปรากฏว่ามีกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

^๖พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๑๖ - มาตรา ๑๙.

- (๑) การแปลงสัญชาตินั้นได้เป็นไปโดยปกปิดข้อเท็จจริงหรือแสดงข้อความเท็จอันเป็นสาระสำคัญ
- (๒) มีหลักฐานแสดงว่าผู้แปลงสัญชาตินั้นยังใช้สัญชาติเดิม
- (๓) กระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงหรือขัดต่อประโยชน์ของรัฐ หรือเป็นการเหยียดหยามประเทศชาติ
- (๔) กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
- (๕) ไปอยู่ในต่างประเทศโดยไม่มีภูมิลำเนาในประเทศไทยเป็นเวลาเกินห้าปี
- (๖) ยังคงมีสัญชาติของประเทศที่ทำสงครามกับประเทศไทย
- การถอนสัญชาติไทยดังกล่าวนี้ จะขยายไปถึงบุตรของผู้ถอนสัญชาติไทยในเมื่อบุตรนั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะและได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติด้วยก็ได้

๔.๓ การเสียสัญชาติไทยโดยผลของกฎหมาย^๗

ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งเกิดในขณะที่บิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวและอาจถือสัญชาติของบิดาหรือมารดาได้ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของบิดาหรือมารดา ถ้าได้รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าวแล้ว ให้เสียสัญชาติไทย ผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยและได้แปลงสัญชาติเป็นคนต่างด้าว หรือสละสัญชาติไทย หรือถูกถอนสัญชาติไทย ย่อมเสียสัญชาติไทย

บทสรุป

แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการได้สัญชาติไทยของคนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานหรืออาศัยอยู่ในประเทศไทยก็ตาม แต่กฎหมายดังกล่าว ก็เป็นการให้สัญชาติแก่บุคคลที่เข้ามาในประเทศไทยโดยถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น แต่สำหรับคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย หรือผู้ที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายนั้น ไม่มีกฎหมายรับรองและคุ้มครองแก่บุคคลดังกล่าวแต่อย่างใด จึงถือว่าบุคคลเหล่านี้เป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่รัฐจะต้องให้ความช่วยเหลือเพื่อให้เขาเหล่านี้ได้รับความรับรองคุ้มครองจากรัฐใดรัฐหนึ่งเพื่อให้เขามีสิทธิต่าง ๆ ในฐานะพลเมืองของรัฐได้ และแม้ประเทศไทยจะมีความพยายามในการแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติมาอย่างต่อเนื่องแต่ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาตินั้นก็ยังคงมีอยู่ เนื่องจากคนไร้สัญชาติบางส่วนคือกลุ่มคนที่อพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว พม่า กัมพูชา ฯลฯ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติตามแนวชายแดนจึงเป็นปัญหาระหว่างประเทศที่ทุกประเทศที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันแก้ไขเพื่อความมั่นคงปลอดภัยทั้งกับตัวบุคคลและรัฐนั้น ๆ ในระยะยาวต่อไป **๑**

^๗พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๒.